

Bud'te dokonalejší, než farizeové

Kázání ze soboty 5. února 2011 – Marek Jonczy

(Mat. 5, 17-20)

I. Úvod

„Jste jako farizeové. Myslíte a mluvíte jako farizeové. Vaše jednání je farizejské. Něco takového mohou říci jenom takoví zákoníci a farizeové jakými jste vy.“

Určitě jste se již někdy v církevním prostředí s přirovnáním ke skupině farizeu setkali.

Slovo farizeus a zákoník se v našem prostředí velmi často skloňuje v hanlivém slova smyslu. Není se příliš čemu divit, protože texty NZ a zejména výroky samotného Ježíše tuto náboženskou skupinu vůbec nešetří. Obecně máme zafixováno, že farizeus = někdo příliš ortodoxní až militantní ve víře a v dodržování zákonů. Někdo, kdo si zakládá na tom, aby jeho správný přístup k zákonu byl patřičně viditelný. Za farizeje občas považujeme i ty, kteří hlídají ostatní, zda patřičně zákon dodržují.

Jak si pak ale poradit s dnešním čteným textem? Určitě jste ve 20 verši Matoušova evangelia nepřehlédli zajímavou informaci, kterou Ježíš říká svým učedníkům: *„Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského.“* Co myslí Ježíš výrokem *„být spravedlivější než farizeové a zákoníci?“* Považuje snad Ježíš přes všechny své výroky a spory skupinu farizeů za spravedlivou? Žádá snad po učednících ještě kvalitnější přístup? Nebo Ježíši požaduje zcela jinou spravedlnost? Proč najednou upozorňuje na to, že jediná cesta do království nebeského je stát se ještě spravedlivějším než farizeus?

Zvu vás k dnešní společné úvaze nad, alespoň pro mne, zajímavým výrokem Ježíše Krista.

II. Kontext Ježíšova výroku

Abychom se mohli pokusit rozklíčovat Ježíšův výrok vůči učedníkům, musíme nejdříve Ježíšova slova zasadit do širšího kontextu.

Sledujeme-li pozorně text v 17 a 18. verši, pak zjišťujeme, že zde Ježíš hovoří o zákoně: *„Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit nýbrž naplnit. Amen pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane.“* Celý čtený odstavec 17-20 verše, je evangelistou Matoušem umístěn do známého Kázání na hoře, před výroky, které se zákonem úzce souvisí. Čteme-li dále, pak zjišťujeme, že následná Ježíšova slova skutečně směřovala k druhé desce zákona, tedy povinnostem k bližnímu a mravním předpisům. Tyto příkázání a nařízení jakoby dále rozšiřoval a upřesňoval.

Je potřeba, si také připomenout, že Matouš zacíлил evangelium, výhradně židovské komunitě, pro kterou byla otázka zákona velmi důležitá.

Máme zde tedy jakousi „před řeč“ pro sdělení, které bude následovat. Ježíš hovořil asi v této intenci: *„To o čem nyní milí židé budu hovořit, nemá za úkol rušit nebo měnit zákon, který je pro vás důležitý, ale pouze znovu připomenout, co je jeho hlavní náplň a podstatou.“*

III. Ježíš naplňuje zákon

Jaká je správná náplň zákona, naznačil Ježíš již v samotném úvodu. Zajímavé je povšimnout si slovesa „*naplnit*“. Z evangelií dobře víme, že nejčastějším sporem mezi Ježíšem a farizeji bylo odlišné chápání zákona. Ježíš se slovesem „*naplnit*“ na tuto polemiku odvolává. Zatímco farizeové a zákoníci se domnívali, že zákon naplňují prostřednictvím svých výkladů a jeho usilovným dodržováním. Ježíš říká, že nic z toho naplněním není. Termín „*naplnit*“ lze přeložit také jako „*ztělesnit*“. Ježíš hned v úvodu Židy provokoval tvrzením, že sám sebe považuje za jediného, který je schopen ukázat na správné naplňování zákona. Tedy, že dosavadní přístup Židu k zákonu je nesprávný. Pouze on sám Ježíš Kristus bude schopen ukázat a připomenout, v čem je zákon důležitý, k čemu slouží a co jejího hlavním smyslem.

Budeme-li číst celá evangelia, pak narazíme na spoustu příkladů, kdy Ježíš o správnou interpretaci zákona usiloval. Takovým konkrétním příkladem Ježíšova naplnění zákona může být např. známý spor o sobotu. Jedním ze stěžejních příkazů Tóry je předpis o svěcení soboty. Židé a zejména farizeové tento příkaz doplnili o celou soustavu zákazů činnosti, které se v sobotu směly a

nesměly vykonávat. Ve 12 kapitole Matoušova evangelia je o jednom z těchto příkazů řeč. Ježíš zde na otázku, zda se smí uzdravovat v sobotu, odpověděl slovy: „*Kdyby někdo z vás měl jedinou ovečku, a ona by mu v sobotu spadla do jámy, neuchopil by ji a nevytáhl? Proto je v sobotu dovoleno činit dobře.*“ Jinak řečeno, podstatou nařízení týkající se soboty je především správná motivace, tedy vpuštění Hospodina, který mezi lidmi vchází skrze dobro a lásku. Své tvrzení o naplnění soboty, pak ještě potvrdil slovy, že „*Syn člověka je pánem nad sobotou*“, čímž dal znovu jasně najevo, že o naplnění soboty rozhoduje on jako Boží syn, nikoliv zbožní lidé a náboženští činitelé.

Sledujeme-li všechny Ježíšovy výroky týkající se zákona nebo přikázání, pak docházíme k podobným intencím. Hlavním Ježíšovým záměrem tedy bylo upozornit na potřebu odpoutání se od doslovných nařízení a příkazů, ze kterých se staly pouze mechanicky dodržované předpisy. Láska a dobro jakoby najednou vymizely a ztratili svůj význam. Zákon, zde totiž nebyl umístěn za účelem svázání člověka, ale za účelem lásky k člověku a jeho ochrany.

Učiňme nyní malou odbočku a představme si v krátkosti, jak Zákonu rozuměli Ježíšovi současníci a jakou roli zde hrálo chápání Zákona farizeů.

IV. Farizeové naplňují zákon

Hovoříme-li o farizejích, pak je potřeba si připomenout, že se jednalo o židovskou náboženskou skupinu, která má své kořeny již v roce 587 před Kristem, kdy byl Izrael uvrhnut do babylonského zajetí. Poprvé zde došlo ke zničení chrámu. Židovská komunita tak byla nucena uskutečnit velké náboženské a společenské změny, aby byla schopna bez chrámu, obětí a kněží přežít. Právě tady se mezi Židy objevila nová skupina, která si uvědomila, že je zbytečné upínat naději k obnově chrámu a proto začali Hospodina hledat prostřednictvím jeho slova. Díky revolučnímu pojetí těchto zákoníků se těžiště náboženského života přesunulo z kultu chrámu a obětí na studium Písem v synagogách. Boží slovo tak začalo výrazně formovat osobní i společenský život. Těžištěm židovství v exilu se stal Zákon a život podle něj. Po návratu se tato reformní skupina dostává do pozadí, protože politickou převahu získává skupina dbající na obnovu chrámu. Židé zaměřeni na život podle Tóry proto později sami sebe začínají považovat za „*oddělené*“ neboli v překladu - farizeje.

Je velmi zajímavé si povšimnout si, jaké další učení tato skupina prosazovala. Například očekávali příchod mesiáše z Boží říše, věřili ve vzkříšení mrtvých a poslední Boží soud. Základním článkem jejich eschatologie, byla naděje. Nesouhlasili s vypočítáváním termínu nástupu Boží vlády. Kládli důraz na obrácení, na plnění zákona a dobré skutky. Dále věřily, že činy Izraele se netýkají jen Židů, ale mají dosah na celý svět, proto měli také důmyslnou evangelizační strategii. Nescházely ani představy o tisíc let trvajícím mezidobí mesiášské vlády. Na rozdíl od jiných náboženských skupin, pro ně nebylo důležité jen 5 knih Mojžíšových, ale v podstatě celá tehdejší bible tzn. prorocké knihy a spisy k nimž patřili také Žalmy. Hlásali, že svět stojí na třech hlavních pilířích a to na Tóře, bohoslužbě a na prokazované lásce. Dokonce staré náboženské předpisy přizpůsobovali novým poměrům, učili se je nově chápat. Odevzdávali desátky, kládli důraz na vzájemnou lásku a na sociální cítění.

Skoro bychom mohli říci, že se v chápání náboženství se od toho našeho příliš nelišili. Není se čemu divit. Křesťanství má k farizejskému pojetí náboženství hodně blízko. My adventisté v některých pozitivních i negativních důzdech ještě o něco blíže. Farizejské hnutí se skutečně později stává pilířem pro vznik křesťanství. O samotném Ježíš bychom mohli říci, že měl k této skupině velmi blízko. Nikde se v evangeliích nesetkáme s tím, že by Ježíš napomínal, nebo se přel s jinou náboženskou skupinou. Farizeové totiž v židovství představovali skutečně reformní proud, který nám dnes, ani tehdy Ježíši, nebyl cizí. S kněžskými saduceji nebo zaprodanými herodiány neměl příliš o čem diskutovat. Dokonce bychom mohli říci, že v pojetí myšlení a učení byl Ježíš sám farizeus. Možná právě proto sázel na diskusi s těmi, o kterých doufal, že mohou nejlépe pochopit jeho záměr.

V čem byl tedy ten zásadní problém? Jak jsme říkali v úvodu a jak také naznačil Ježíšův výrok, problém byl v naplňování zákona. Farizeové postupem času totiž začali zákon naplňovat po svém. Vypracovali dalších důmyslných 613 předpisů, které byly pro člověka jen obtížně splnitelné. Pilíře náboženství stanovené samotnými farizeji, tedy lásku, bohoslužbu i Tóru najednou začal převyšovat předpis a zákon. Z dobrého záměru se stala honba za skutky.

Ve farizejství navíc převládla představa Boha, který jako obchodník váží na miskách vah dobré a špatné skutky. Podle převahy jednotlivých misek pak Bůh člověka soudí. Hlavním životním cílem farizeje se proto stalo úsilí naklonit misky vah tak, aby převažovaly dobré skutky nad těmi špatnými.

V. Naplňujte zákon spravedlivěji.

Možná si teď řeknete, že vnímání Zákona farizejskýma očima, již dnes není náš problém. Je tomu ale skutečně tak? Ukázali jsme si, jak blízko máme k učení i vnímáním víry farizeů. Ze znalosti našeho prostředí mohu potvrdit, že i pro nás je zákon důležitý a je to v pořádku, protože to zdůrazňuje i sám Ježíš: „*nepomine písmenko ani čárka*“. Nicméně nepřerůstá někdy předpis a zákon nás samotné stejně jako farizeje? Nestavíme se díky zákonu někdy do role těch jediných správných, jedinečných a vyvolených? Vzpomeňme si taky, jak se občas rádi zákonem vymezujeme, zejména proti těm druhým. Vzpomeňme si na to, kolikrát se rádi navzájem odvoláváme k různým církevním řádům, nařízením a článkům, jejichž naplněním dojdeme spravedlnosti. Skutečně nám vždy zákon slouží k tomu, aby mezi nás vstupovala láska a dobro k bližnímu?

Jaká má tedy být spravedlnost přesahující spravedlnost farizeů, která nám má zajistit království nebeské?

Ne náhodou končí pátá kapitola textem: „*Bud'te dokonalí jako je dokonalý váš nebeský Otec*“. S textem o spravedlnosti totiž úzce souvisí. Pro Ježíšovy současníky byli farizeové známkou dokonalé zbožnosti. Lidé k nim vzhlíželi a obdivovali je. V dodržování zákona si lidé ani učedníci nedokázali představit, že by mohl být ještě někdo lepší než farizeové. Ježíš však říká, že to lze. Nelze toho však docílit vlastní dokonalou snahou a úsilím po vzoru farizeů. Lze to pouze skrze dokonalost, kterou nám nabízí náš nebeský Otec. Pro její získání je však potřeba sklonit hlavu, uvědomit si plnou závislost na Hospodinu a skrze Ježíše Krista tuto dokonalost přijmout. Jedině tak jsme schopni získat tu správnou motivaci naplňování zákona, kterou je láska a dobrota prostřednictvím které Hospodin mezi nás vstupuje.

AMEN